

פרשת בהעלותך – לחיזוק התודעה הלאומית

1. במדבר ח, א-ב: וידבר ה' אל משה לאמר: דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות:

רש"י: למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים? לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה: חייך, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות.

רמב"ן: ולא נתברר לי למה ניחמו בהדלקת הנרות, ולא ניחמו בקטורת בקר וערב ששבחו בו הכתוב 'שימו קטורה באפך' (דברים לג, י), ובכל הקרבנות, ובמנחת חביתין, ובעבודת יום הכפורים שאינה כשרה אלא בו, ונכנס לפני ולפנים, ושהוא קדוש ה' עומד בהיכלו לשרתו ולברך בשמו, ושבטו כלו משרתי אלהינו. ועוד, מה טעם לחלישות הדעת הזו, והלא קרבנו גדול משל נשיאים, שהקריב בימים ההם קרבנות הרבה כל ימי המלוואים? ... אבל ענין ההגדה הזו לדרוש רמז מן הפרשה על חנוכה של נרות שהיתה בבית שני על ידי אהרן ובניו, רצוני לומר חשמונאי כהן גדול ובניו. ובלשון הזה מצאתיה במגלת סתרים לרבינו נסים שהזכיר האגדה הזו ואמר: ראיתי במדרש כיון שהקריבו שנים עשר שבטים ולא הקריב שבט לוי וכו', אמר לו הקב"ה למשה 'דבר אל אהרן ואמרת אליו', יש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות ואני עושה בה לישראל על ידי בניך נסים ותשועה וחנוכה שקרויה על שם, והיא חנוכת בני חשמונאי, ולפיכך הסמיך פרשה זו לפרשת חנכת המזבח עכ"ל. וראיתי עוד בילמדנו (תנחומא בהעלותך ה) וכן במדרש רבה (טו, ו), אמר לו הקב"ה למשה: לך אמור לאהרן אל תתירא, לגדולה מזאת אתה מוכן, הקרבנות כל זמן שבית המקדש קיים הן נוהגין, אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו, וכל הברכות שנתתי לך לברך את בני אינן בטלין לעולם. והנה דבר ידוע שכשאין בית המקדש קיים והקרבנות בטלין מפני חורבנו אף הנרות בטלות, אבל לא רמזו אלא לנרות חנוכת חשמונאי שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותנו, וכן ברכת כהנים הסמוכה לחנוכת הנשיאים נוהגת לעולם, דרשו סמוכין לחנוכת הנשיאים מלפניה ומלאחריה בכבודו של אהרן שלא נמנה עמהם ...

2. הפטרת פרשת בהעלותך, מתוך זכריה ב, יד-יז: רְגִי וְשִׁמּוֹזִי בַּת צִיּוֹן כִּי הִנְנִי בָא וְשִׁכְנִיתִי בְּתוֹכָךְ נָאם ה': וְנָלוּ גוֹיִם רַבִּים אֵלַי הַיּוֹם הַזֶּה וְהָיוּ לִי לְעָם וְשִׁכְנִיתִי בְּתוֹכָךְ וְיִדְעֶתָ כִּי ה' צְבָאוֹת שִׁלְחוֹנִי אֵלֶיךָ: וְנֹזֵל ה' אֶת יְהוּדָה וְזָלְקוּ עַל אֲדָמַת הַקֶּדֶשׁ וּבָחוּר עוֹד בִּירוּשָׁלַם: הֵס כָּל בָּשָׂר בַּפִּי ה' כִּי יַעֲוֶר מִמֶּעוֹן קִדְשׁוֹ:

3. ריה"ל (המאה ה-11 למנינם), כוזרי א, כ-כד: ... אשר לדברים שאמרו חכמינו בשבח ארץ ישראל, ארוכים הם מאד.

אמר הכוזרי: השמיעני נא מה שאתה זוכר מדבריהם. אמר החבר: אחד הדברים האלה הוא מה שאמרו 'הכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מורידין', ולפי זה פסקו כי האשה שאינה רוצה לעלות עם בעלה לארץ ישראל תצא בלא כתובה וכן להיפך האיש שאינו רוצה לעלות עם אשתו לארץ ישראל יוציא ויתן כתובה ... אמר הכוזרי: אם כן הלא עובר אתה על מצוה המחייבת לפי תורתך, אם אינך עולה אל המקום ההוא ואינך עושהו בית חייך ומותך, אם כי (=למרות ש)אתה אומר "רחם על ציון כי היא בית חיינו" ומאמין כי השכינה תשוב לשכון שם ... אם כן אין כריעתך והשתחיתך נכחה כי אם מעשה צביעות או עבודה שאין עמה כונה. והנה אבותיכם הראשונים היו בוחרים לדור בה יותר מבכל משכנותם, והעדיפו היות גרים בה מהיות אזרחים במקומותם, אם כי אותה שעה לא היתה השכינה שוכנת בה ולא נגלית שם, כי היתה אז הארץ מלאה זמה וזהמה ועבודה זרה בכל זאת לא התאוו כי אם להדבק בה ולא היו יוצאים ממנה בשנות רעב כי אם ברשות מאת האלוה, ואז היו מבקשים כי תעלינה עצמותיהם אליה.

אמר החבר: אכן מצאת מקום חרפתי, מלך כוזר. ובתרגום אבן תיבון: "הובשתני מלך הכוזרים". כי אמנם חטא זה הוא אשר בגללו לא נתקיים היעוד אשר יעד האלוה לבית השני "רְגִי וְשִׁמְתִי בַּת צִיּוֹן כִּי הִנְנִי בָא וְשִׁכְנִיתִי בְּתוֹכָךְ נָאם ה'" (זכריה ב, יד). כי הענין האלוהי עמד לחול עליהם כבראשונה אילו נענו כלם לקריאה ושבו לארץ ישראל בנפש חפצה. אבל רק מקצתם נענו, ורובם והחשובים שבהם נשאר בכבל מסכימים לגלות ולשעבוד ובלבד שלא יפרדו ממשכנותם

ומעסקיהם ... סוף דבר, רק חלק מן העם נענה ולא בלב שלם, ולכן גמלם האלוה כמחשבת לבם ונתקיימו בהם ההבטחות האלוהיות רק במידה מצומצמת כפי מיעוט התעוררותם, כי הענין האלוהי אינו חל על אדם כי אם לפי הכנת האדם: אם מעט – מעט, ואם הרבה – הרבה. אף אנו אלו היינו מוכנים להתקרב אל אלהי אבותינו בלבב שלם, כי אז היה הוא ית' מושיענו כאשר הושיע את אבותינו במצרים. עכשיו שאין הדבר כן, אין הדברים שאנו אומרים בתפלותינו "השתחוה להר קדשו" ו"השתחוה להדם רגליו" ו"המחזיר שכינתו לציון" וכדומה כי אם כדבור התכי וכצפוף הזרזיר, כי בלא כונת הלב אנו אומרים דברים אלה או דומיהם, כאשר העירות בצדק שר הכוזרים.

4. הנ"ל, סוף הכוזרי: אחרי הדברים האלה גמר החבר בלבו לצאת את ארץ הכוזר וללכת לירושלים ת"ו, והכוזרי קשתה עליו פרידת החבר ודיבר עמו על כך ...

אמר החבר: ... גם מי שמעורר בלב בני אדם אהבה למקום הקדוש הזה ראוי לשכר בלא ספק והוא מקרב עת בוא תקותנו, כמה שנאמר "אַתָּה תָּקוּם תִּרְחֹם צִיּוֹן כִּי עֵת לְחַנְּנָהּ כִּי בָּא מוֹעֵד, כִּי רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבֹנֶיהָ וְאֶת עֲפָרָהּ יַחַנְּנוּ" (תהלים קב, יד-טו). זאת אומרת: ירושלים לא תבנה כי אם כאשר ישתוקקו אליה בני ישראל תכלית תשוקה עד אשר יחוננו את אביה ואת עפרה.

5. הרצ"ה (1891-1982), לנתיבות ישראל, א, עמ' טז: בכח דחיפתו של רוח חיינו הפנימי, בכח דחיפתה של התודעה, שגם היא כמה גורמים חיצוניים יביאוו לידי גילוי - הולכים להם חיינו את מהלכם, הולכות יצירותיהם הממשיות ומתרחבות ומתכוננות, גם דרך ארחות עקלקלות שונות ... עם גידולו של החומר מופיע ומתבלט אור הנשמה הפנימית המחיה אותו ... ועתה הנה לפנינו החזיון הזה בעצמו בתנועת התחיה שלנו ... ומי בעל עינא פקיחא, המסתכל עתה בחיינו הצומחים וגדלים בארץ ישראל ... ולא יבין ולא יכיר בזה את גודל העליליה של ההיסטוריה האלהית, של קורא הדורות מראש, ה' אלהי ישראל! ... מקור תנועתנו הגדולה של האומה הישראלית, הוא, כמובן, בתוך תוכה של האומה, בפנימי פנימיותה.

6. הנ"ל, צמח צבי, עמ' קצח: כל הפעולות המעשיות והממשיות ... אינן חשובות לנו כל כך כשהן לעצמן, בתור התגדרות ועשית חיל מפלגתית שלנו, אלא בתור סיועים ואמוצים, כלים ואמצעים, לתכליתנו העיקרית, שהיא ההתעוררות האדירה של רוח ישראל האמתי והמקורי, והפחת חיותו והפצת אורו בכל עבודות עמנו וארצנו בפרטיותן וביחוד בכלליות תנועתנו הלאומית ועבודת התחיה שלנו וזרם רוחה, והבסוס האמתי שלהן ושל כל חיי עמנו וארצנו החדשים והמחודשים, על פי זה, על יסודם העצמי הפנימי הקיים באמת כדבר ה' אשר נאמן.

7. הרב צבי ישראל טאו שליט"א, ארצי, ה, עמ' 12: אין ענייננו העיקרי ליישב יהודי פרטי זה או אחר על גבעה מסויימת. תמיד הדגיש רבנו שהפעולות באו לרומם את רוח העם ... צריך להבהיר כאן יסוד עקרוני ביחס לאחיזתנו בכל חבלי ארץ ישראל. אם נהריה היא בידינו, אין זה משום שלאנשי נהריה יש מסירות נפש על נהריה. נהריה היא בידינו, בידי מדינת ישראל, כי בקרב כל יהודי, ממטולה עד אילת יש רוח כזאת, יש תחושת מולדת כלפי נהריה. כל עם ישראל חדור בהכרה זאת שיש לנו זכות לאומית על נהריה ויש נכונות למסור את הנפש עליה. ואם חברון עדיין איננה תחת ריבונות ישראלית מלאה, הרי זה בגלל שעדיין לא קמה בעם רוח של נכונות להקרבה למען אותו חבל ארץ ישראל שנקרא חברון. גם כשהוקם 'גוש אמונים' הדגיש רבנו תמיד את חשיבות ההסברה ועצרות העם. 'יבואו המונים?' היה שואל תמיד. שאר הפעולות היו תמיד בגדר תבלינים, רק אמצעים על מנת להרים את התודעה הלאומית של כל איש ביחס לכל שטחי ארץ ישראל.

הנ"ל, סולו המסילה, עמ' נג: כוונתו ומגמתו של הרב צבי יהודה בכל מאמריו וכרוזיו, ובכל הפעילות המעשית אותה דחף, היתה לחזק ולעורר, בשעת חולשה, את התודעה הלאומית הזו.

8. הרב חנן פורת שליט"א בדברים שבעל פה: בשלב מסויים הרב צבי יהודה הרגיש שיש פה ריחוק הרבה יותר גדול, אז הוא הבין שגם הפגנות, אפילו אם יש בהן איזשהו ביטוי של עוצמה, אין בהן די, ובוודאי שבכל מיני פטנטים כאלה ואחרים אין די, אלא המרכז הוא התודעה.

9. הרצ"ה, צמח צבי, עמ' מט: צריכים להימצא גדולי ואדירי אמונה וקדושה וטהרה תורה ועבודה, שכולם קודש לה', אשר הם ירוממו ויקדשו, יגדילו ויאדיר בכוחם לאלהים את נשמת חיי הישוב, העם ותחיתו.